

METSOBLADET

Nyhetsbrev 1 / 2005

Mars 2005

Utgivare: Jord- och skogsbruksministeriet och Miljöministeriet

METSO I FULL GÅNG - LÄGET I SLUTET AV 2004

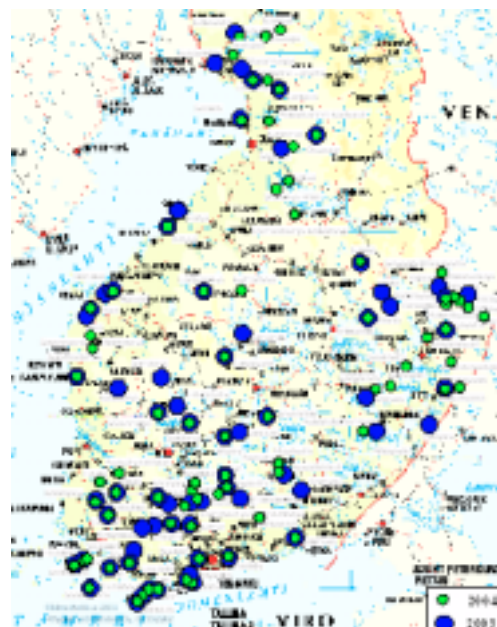
Genomförandet av biodiversitetsprogrammet för södra Finlands skogar (METSO) framskred planenligt också under år 2004. Utöver den handel med naturvärden som inleddes redan 2003 kom också andra nya skyddsmetoder - anbudstävlan och samarbetsnätverk - i gång och fick ett gott mottagande bland skogsägarna. Redan vid slutet av året hade de första avtalen slutits. Uppföljningen och utvärderingen av METSO -åtgärdernas ekonomiska, ekologiska och sociala verkningar inleddes. De första uppföljningsobservationerna visar att METSO -projekten i huvudsak har fått ett gott mottagande och att verkningarna mestadels varit positiva. Utvärderingen stöds av forskningsprogrammet för biodiversitet MOSSE (2003-2006) som i fjol omfattade 44 projekt, varav 19 i första hand anknyter till skogar. METSOs totalfinansiering år 2004 uppgick till 9,4 miljoner och totalbudgeten för 2003-2007 till 61,7 miljoner euro. Nedan ges en översikt av några delprojekt inom METSO.

Restaurering och vård av livsmiljöerna i naturskyddsområden

Projektet syftar till att återställa och upprätthålla de befintliga naturskyddsområdenas värde och tillstånd ur naturskyddssynpunkt. Det uppskattas att cirka 700 naturskyddsområden eller dito programobjekt med en sammanlagd areal på 33 000 hektar är i behov av restaurering i METSO-området. Av denna areal har Forststyrelsen vid utgången av 2004 restaurerat totalt 6 600 hektar skog, varav 3370 hektar moskog och 3230 hektar myrar. Hittills har restaurerings- och naturskyddsåtgärder genomförts på drygt 140 objekt (se karta).

Restaureringsmetoderna på momarker går ut på att producera död ved på olika sätt, hugga upp små gläntor i jämgamla skogar och lämna kvar träden att murkna, bränna av skogen i syfte att imitera naturliga skogsbränder och återställa myrarnas naturliga vattenhushållning genom upp-dämning eller igenfyllning av diken, ibland också genom att avlägsna träd.

Forststyrelsen har anvisats anslag också för restaurering och vård av privata naturskyddsområden. Merparten av anslaget användes för att samla in grunduppgifter. I slutet av året hade Forststyrelsen hand om ca 660 ha trädbevuxna vårdbiotoper i METSO-området. Andra naturvårdsarbeten, som vård av lundar och skogar med vitryggig

Forststyrelsen har hittills vidtagit restaurerings- och naturvårdsåtgärder på drygt 140 objekt (karta över läget i slutet av 2004).

hackspett, utfördes på cirka 200 hektar.

Insamling av grunduppgifter om naturskyddsområden

Målet är att samla in enhetliga, täckande grunduppgifter om trädbestånd samt uppgifter om växtplatserna från över 500 000 hektar naturskyddsområden inom METSO-området före år 2006. Motsvarande uppgifter samlas också in från na-

Överst: Projektgruppen inom Mellersta Karelens lundnätverksprojekt testar hur metsätähti-modellen och andra metoder fungerar i terrängen. **I mitten:** Västra Finlands Metsä-Vasu ordnade en utbildningsdag för skogsägare i Svidja där man bl.a. tittade på bestånd med ädelträd. **Nederst:** Lundar med stormhatt är en specialitet för lundcentret i mellersta Karelen.

turskyddsområden på privata marker.

Inom METSO-området utförde Forststyrelsen inventeringar av naturtyper på 136 000 hektar år 2003 och på 126 000 hektar år 2004. Också kartläggningen av naturskyddsområden på privatmarker inleddes år 2004 som ett samarbete mellan miljöcentralerna och Forststyrelsen.

NYA SKYDDSMETODER OCH FÖRSÖKSprojekt

Handel med naturvärden

Handeln med naturvärden är den första nya metoden för skydd av biodiversiteten som startade inom METSO-programmet år 2003 som ett försöksprojekt i Satakunda. På basis av markägarnas anbud ingås avtal om enskilda objekt som uppfyller METSOs naturskyddsbiologiska kriterier.

År 2004 ingicks 35 avtal med 34 markägare. Motsvarande siffror år 2003 var 38 och 30. Den genomsnittliga ersättningen för objekt som uppfyller de naturskyddsbiologiska kriterierna var 161 euro/ha/år år 2004 och 170 euro år 2003. Avtalsobjektens areal uppgick till sammanlagt 323 ha år 2004 och 228 ha år 2003. Flest avtal ingicks om moskogar med stora mängder död ved.

År 2004 omfattade avtalen fler naturvårdsarbeten som främjar biodiversiteten än tidigare. Också avtalstiderna är ändamålsenligt varierande och som längst 13 år. Avtal ingicks också i Egentliga Finland (8 st.).

Försöket med naturvårdshandel har så långt som möjligt utgått från skogsägarnas egna initiativ. År 2004 och 2005 var målet att få ett mångsidigare utbud av objekt. Årsrapporterna om naturvårdshandeln 2003 och 2004 har publicerats både på projektets egna och på METSOs webbsidor.

Anbudstävlan

Den andra nya metoden för skydd av biodiversiteten som nu provas är anbudstävlan. Målet är att få områden under ett mera långvarigt eller varaktigt skydd. Miljömyndigheterna ber markägare om anbud på skyddsobjekt, varvid markägarna får föreslå vilken ersättning som ska betalas. De objekt som bäst uppfyller de naturskyddsbiologiska kriterierna väljs ut.

Anbudstävlan inleddes i östra Nyland, Norra Savolax och vissa kommuner i sydvästra Lappland år 2004. Det första året fick man in nästan 40 anbud som omfattade ca 800 hektar. Av dessa har man inom ramen för anslaget på 500 000 euro valt ut 9 områden på sammanlagt 115,5 hektar att skyddas i form av förvärv, privata skyddsområden eller 20-åriga tidsbundna avtal. De flesta markägare som lämnat anbud var intresserade av att skydda sitt område som ett privat naturs-

Foto: Erkki Kallio

Åsblåvinge, en sällsynt hotad fjäril i solgassiga miljöer. Bild från Säkylänharju i Egentliga Finland.

kyddsområde antingen varaktigt eller på viss tid. Endast fem stycken bjöd ut sitt område till försäljning åt staten.

I METSO -principbeslutet fastställs ytterligare 500 000 euro för finansiering av anbudstävlan år 2005.

Samarbetsnätverk

"Samarbetsnätverk" är den tredje nya skyddsmetoden inom METSO. Tryggandet av skogsnaturens mångfald sker på basis av egna initiativ och frivillighet inom ett försöksprojekt på lokal nivå. I nätverken deltar förutom markägarna även lokala myndigheter, medborgarorganisationer och andra samarbetsinstanser.

I praktiken har samarbetsnätverken som mål att exempelvis inom ramen för någon temahelhet få till stånd lokala nätverk för små skyddsobjekt som är värdefulla med avseende på mångfalden och som främjar den sociala och ekonomiska hållbarheten, såsom landsbygdsföretagandet, sysselsättningen och naturturismen.

Ett tiotal beaktansvärda regionala förslag bjöds ut till försöket, och av dem valde man fyra projekt från olika delar av landet: projekten Tavast-

Foto: Terhi Rytälä

Grusslok, en art i solgassiga miljöer, vars fyndplatser kräver vård. På bildens fyndplats har överflödiga träd röjts bort.

Vackra områden inom nätverksprojektet Rannikon Merestä metsäksi. Bilderna från vänster till höger: Ormtunga som förekommer på havsstrandängar, landhöjnings-

lands Metso, Lojotraktens MetsäVasu, Mellersta Karelens lundnätverk och Rannikon Merestä metsäksi.

Alla projekten inleddes under år 2004. Inom dem har man enats om att tillämpa naturskyddsbiologiska kriterier på regional nivå, tagit fram samarbetsformer mellan olika grupper och satsat på rådgivning och utbildning av skogsägare. Inom projekten Tavastlands Metso och Merestä metsäksi hann man med hjälp av naturvårdshandel och miljöstöd ingå de första avtalen med markägare före årets slut. Arbetet för att skapa nätverk för skyddsobjekt på projektområdena fortgår åren 2005 och 2006.

Forststyrelsens markförsäljningsintäkter och bytesmarker

Enligt METSO -principbeslutet skall Forststyrelsen använda intäkterna från sina markförsäljningar för att förvärva skogsområden som är värdefulla ur biodiversitetssynpunkt. Ett nytt tioårigt finansieringsprogram som anknyter till den tidigare nämnda anbudstävlan startar i år.

Enligt lagen om Forststyrelsen som trädde i kraft vid ingången av 2005 kan intäkterna från försäljning av områden som innehåller av Forststyrelsens affärsverksamhet dock inte längre användas direkt för förvärv av skyddsområden, utan Forststyrelsen skall redovisa markförsäljningsintäkterna till staten. På motsvarande sätt har miljöministeriet anvisats ett anslag för förvärv av skyddsområ-

den.

År 2005 har 5 miljoner euro reserverats för markförvärv enligt METSO -handlingsprogrammet. Också under de närmaste åren står motsvarande belopp till förfogande årligen. Inom snar framtid utkommer en broschyr jämte ansökningsanvisningar som gäller ansökan om anslag och målområden.

Naturvård i ekonomiskogar

I METSO -principbeslutet förutsätts att man för de enskilda skogarnas del korrigerar de missförhållanden inom stödsystemet för naturvård som ingår i lagen om finansiering av hållbart skogsbruk och ökar på miljöstödet. Likaså förutsätts Forststyrelsen effektivisera främjandet av mångfalden i ekonomiskog, inventeringen av områden som är värdefulla ur naturskyddshänseende samt skyddet av särskilda objekt i ekonomiskog och områden som gränsar till skyddsområden.

I fråga om miljöstödet för skogsbruk ändrades JSM:s förordning om finansieringslagen från ingången av år 2004 på förslag av arbetsgruppen för skogsbrukets finansieringslag, sålunda att avtalsperioden är 10 år i stället för tidigare 30 och stödet betalas på en gång i början av avtalsperioden. Dessutom föreslog arbetsgruppen att en liten olägenhet skall avgöras från objekt till objekt samt att några ändringar av teknisk natur görs i miljöstödet. Utlåtanden om arbetsgruppens promemoria begärdes sommaren 2004. Beredningen av en totalrevidering av finansieringslagen starta-

Foto: Hannu Valjas

Foto: Juha Niemi

Foto: Jarmo Ruokanen

kust i Kalajoki, låglänt havsstrandäng i Hanhikivitrakten och en lund med rödblåra.

de i slutet av 2004.

I och med det minskade finansieringsbehovet för den särkartläggning av objekt enligt skogslagen som avslutades år 2004 kunde medlen för vård av skogsnaturen inriktas allt mer på miljöstödet för skogsbruket. År 2004 anvisade JSM 3,7 miljoner euro i anslag till skogscentralerna för vård av skogsnaturen, vilket var 1,6 miljoner mera än år 2003. Av det ökade anslaget användes 84 % för miljöstöd.

I juni 2003 startade Forststyrelsen en kartläggning av specialobjekt i de statsägda ekonomiskogar som förvaltas av Forststyrelsen samt av områden som gränsar till skyddsområden. Projektet som genomförs som ett samarbete mellan resultatområdena för skogsbruk och naturskydd tar två år i anspråk. Granskningen gäller specialobjekt som noterats vid naturresursplaneringen och den områdesekologiska planeringen, områden i skyddsområdenas närhet, områden som överläts av försvarsministeriet samt andra ur naturskyddssynpunkt värdefulla områden. Områdena indelas i skyddsobjekt, restaureringsobjekt, specialobjekt och ekonomiskogar. Under 2003 utarbetade man en projektplan och fältarbetsinstruktioner, fastställde granskningsområdet och inledde inventeringarna. Granskningsområdet omfattar totalt inemot 350 000 hektar, varav ca 32 000 ha har inventerats i fält. Inventeringarna slutfördes under år 2004 och projektets slutrapport färdigställs som bäst samt publiceras i vår.

Särskilt viktiga livsmiljöer och bekämpning av insekts- och svampskador

Lagen om ändring av skogslagen (552/2004) trädde i kraft 1.7.2004. Till lagen fogades en 14 c § om förhandsbesked om en särskilt viktig livsmiljö. I de privatägda skogarna slutfördes den kartläggning av särskilt viktiga livsmiljöer enligt 10 § i skogslagen som riksdagen förutsatt. JSM:s arbetsgrupp utarbetade en promemoria om en eventuell justering av de bestämmelser på lägre nivå som utfärdats med stöd av 10 § i skogslagen.

Skogsforskningsinstitutets forskningsprojekt "Kontroll över följdskador i skog" gav stöd åt revideringen av författningarna om bekämpning av insekts- och svampskador i skog under år 2004. I projektet samlade man in och analyserade material som nyttjas vid revideringen av författningarna.

Forsknings- och utredningsbehov

Finansieringsmässigt utgör biodiversitetsforskningen en betydande del av METSO-programmet. Mera forskning har efterlysts särskilt om biodiversitetens ekologiska, ekonomiska och sociala sidor. Ytterligare krävs forskning och uppföljning för utvärderingen av pilotprojekten.

Forskningsprogrammet för biodiversitet (MOSSE) fortgick hela året. År 2004 uppgick totalfinansieringen till 2,3 milj. euro varav cirka hälften användes.

des för programmets 19 skogsprojekt. Dessutom fortsatte miljöministeriet att med 1 milj. euro per år finansiera det forskningsprogram för bristfälligt kända och utrotningshotade skogsarter som inbegriper 17 projekt. Också fyra forskningsprojekt inom miljöministeriets miljökluster svarar direkt mot METSOs informationsbehov.

Inom programmet MOSSE ordnades ett mellan-seminarium på Hanaholmen 17-18.11.2004. Seminarieanförandena har publicerats på METSOs webbsidor och seminarieresultatene ges också ut i JSM:s publikationsserie i början av 2005.

Skogsforskningsinstitutet fortsatte utveckla ett uppföljningssystem och offentliggjorde ett nytt forskningsprogram (TUK) kring ämnet.

Skogsskyddsstiftelse

Förhandsutredningen om en skogsskyddsstiftelse blev klar 30.6.2004. Den fortsatta beredningen utfördes i en arbetsgrupp som miljöministeriet tillsatt och som konstaterade att det finns

verksamhetsutrymme för en stiftelse, men däremot verkar det saknas tillräckligt med instanser som är villiga att donera behövt startkapital. Beslut om en fortsättning torde tas under 2007.

Rapporterna om skogsskyddsstiftelsen finns på METSOs webbsidor på adressen

http://www.mmm.fi/metso/toimenpiteiden_rahoytiskeinot/metsien_suojelusaatio/ajankohtaista.html.

Foto: Jari Ryttaari

Foto: Timo Aaltonen

Foto: Petri Marttikainen

Foto: Tuomo Niemelä

Övre raden från vänster backtimjan som trivs på öppna solgassiga platser, t.ex. åsar. Dess förekomst är ett livsvillkor för många hotade äsfjärilar. Överst till höger grovticka, en art i gamla skogar. Nedre raden från vänster raggbock, en hotad skalbagge som lever i gammelskogar och gömmer sig i stora murkna markträdstallar som vuxen, samt (till höger) den mycket sällsynta vita asptickan.

Foto: Jari Kostet

Mindre flugsnappare.

Strandtrift. En art som kräver solgass och trivs på sandiga sluttningar i åsskogar. Påträffas vid kusten och i inlandet i Egentliga Finland. En rödlistad art på vårdbiotoper, hotas av beskogning. På bildens fyndplats har de skuggande träden röjts bort.

Uppföljning av handlingsprogrammet

Skogsrådet som biträds av arbetsgruppen för uppföljning av den ekologiska hållbarheten övervakar hur METSO framskrider som helhet. Uppföljningen inleddes under 2004. Uppföljningen av de ekologiska, sociala och ekonomiska verkningarna av METSOs åtgärder utgår från de ekologiska, sociala och ekonomiska utvärderingskriterier som fastställts av METSO-kommittén (se publ. Finlands miljö 583) och som omfattar flera ämnesområden som t.ex. verkningar för mångfalden, skogarnas kulturella betydelse, förutsättningar för mångsidig användning och sysselsättningseffekter.

Jord- och skogsbruksministeriet gav Skogsforskningsinstitutet (Metla) i uppdrag att följa upp de ekonomiska och sociala verkningarna av METSO-programmet medan miljöministeriet lät Finlands miljöcentral (SYKE) utföra förhandsutredningen för uppföljning av de ekologiska verkningarna. Metla och SYKE utför sina uppdrag i nära samarbete. Man samarbetar också med forskningsgrupperna kring ämnet, intressentgrupperna, uppföljningen av Nationella skogsprogrammet

Foto: Terhi Rytteri

och utvärderingen av Nationella biodiversitetsprogrammet.

Uppföljningen och utvärderingen av verkningarna utförs med hjälp av den självvärderingsinformation som samlas in från METSO-projekten, intervjuer, statistikuppgifter, forskningsresultat samt uppgifter om objekt och sammandrag från försöksprojekten (naturvärdeshandel, samarbetsnätverk, anbudstävlan). Enligt svaren på de självvärderingsblanketter som inkommit hittills bedöms METSO-projekten mestadels ha fått ett gott mottagande och de förväntade verkningarna betraktas i huvudsak som positiva.

Eftersom verkningarna av METSOs åtgärder kommer till synes först i ett längre perspektiv har resultaten, modellerna och scenarierna från MOSSE och andra forskningsprojekt en viktig roll vid granskningen av de olika åtgärdernas verkningar och lämplighet.

Helhetsutvärderingen av METSOs ekologiska, sociala och ekonomiska verkningar bör vara klar i slutet av 2006. Utvärderingen är ett led i uppföljningsrapporten för Nationella skogsprogrammet och ligger till grund för de beslut om skogsskydd som fattas 2007.

Revidering av skogsvårdsrekommendationerna

I sitt METSO-beslut rekommenderade statsrådet att de olika aktörerna inom skogsbranschen i högre grad ska beakta skogarnas biodiversitet. I detta syfte har skogsorganisationerna reviderat eller kommer att revidera sina skogsvårdsrekommendationer för ekonomiskogar.

Forststyrelsen var först med att ge ut reviderade anvisningar för skogsbehandling i sin nya miljöhandbok som publicerades 7.7.2004. I handboken har man beaktat nya forskningsfakta och praktiska erfarenheter från tidigare år. Efter att personalen har fått utbildning tas handbokens anvisningar på lämpligt sätt med i alla nya stämp-

Forskare från forskningsprogrammet MOSSE prövar insektsfällor sommaren 2004.

lingspost- och hyggesplaner. Dessa planer verkställs i samband med avverkningar och andra arbeten. Handboken har stor betydelse eftersom den påverkar behandlingen av nästan fem miljoner hektar skog. Genom en så utbredd användning är de nya behandlingsmetoderna för skog i själva verket naturvård av ekonomiskogar, som utgör en egen METSO -projekthelhet.

Skogsbrukets utvecklingscentral Tapio inledde tillsammans med skogsforskningsinstitutet och andra centrala skogsorganisationer en revidering av skogsvårdsrekommendationerna för privatägda skogar. Avsikten är att de färdigställs under 2005. På Tapios webbsidor (<http://www.metsavastaa.net/index.cfm?docID=8730>) kan man följa med hur revideringen framskrider.

Fågelskyddet ska uppmärksammas

I maj 2004 ordnades därtill tre riksomfattande seminarier om hur fågelskyddet beaktas i samband med behandling av ekonomiskogar. I nyhetsarkivet på METSOs webbsidor finns en guide till föredragen och utbildningsmaterialet kring fågelskydd http://www.mmm.fi/metso/linnustokoulutus_5_2004.html.

**MER OM METSO I TAMMERFORS:
METSO-programmets årsseminarium 13.4.2005
i Tammerforshuset. Följ med METSOs
webbsidor!**

METSO-programmets webbsidor: www.mmm.fi/metso eller www.ymparisto.fi/metso

YMPÄRISTÖMINISTERIÖ
MILJÖMINISTERIET
MINISTRY OF THE ENVIRONMENT
PL 35, 000 23 Statsrådet

JORD- OCH SKOGSBRUKSMINISTERIET
PL 30, 00023 Statsrådet